XX a. statybinėmis griuvenomis. Jame kartu su XX a. statybinėmis ir buitinėmis šiukšlėmis surasta XIX a. koklių, keramikos ir stiklinių indų fragmentų. Sluoksnis tęsėsi iki 2,5 m gylio nuo dabartinio paviršiaus (H_{abs} 129,14 m), kur pasiektas įžemis – smėlis. Nustatyta, kad šioje vietoje viršutiniai kultūrinio sluoksnio horizontai suardyti XX a. II pusėje.

Plotas 3 praplėstas 2,5 m R kryptimi. Čia kasta iki 3,5 m gylio nuo dabartinio paviršiaus. Iki 2–2,2 m fiksuotas XX a. suardyto kultūrinio sluoksnio horizontas. Jame kartu su XX a. II pusės statybinėmis griuvenomis aptikta ir XVII–XVIII a. datuotų buitinės keramikos, plokštinių koklių šukių. Nuo 2,2 m iki 3,2 m gylio fiksuotas pilkos smėlingos žemės sluoksnis, kuriame surasta XVI–XVII a. pabaigos buitinės keramikos šukių, XVI a. pabaigos – XVII a. plokštinių koklių fragmentų. Taip pat surasta puodyninių koklių ir čerpių fragmentų, stiklinių indų šukių, geležinių dirbinių – kaltinių vinių, bato pasagėlė. 2,7–3 m gylyje atidengtas nejudinto smėlio sluoksnis – įžemis (H_{abs} 128,94 m). Sumontavus inžinerinius įrenginius plotas užkastas, XIX a. mūrų fragmentai užpilti drėgmei pralaidžiu sluoksniu.

Žvalgymų metu (šiluminės trasos, elektros kabelių tranšėjos vietose) nesuardytas kultūrinio sluoksnio horizontas nepasiektas.

Tyrimų metu rasta XVI–XIX a. archeologinių radinių, registruoti 106. Daugiausia rasta XVI–XVIII a. buitinės keramikos šukių – glazūruotos keramikos fragmentų, taip pat aptiktos kelios juodosios, kaimo lipdytinės keramikos šukės. Rasta XVI a. pabaiga – XVII a. datuojamų plokštinių koklių fragmentų. Kokliai puošti augaliniais ornamentais, daugiausia dengti žalios spalvos glazūra, vienas fragmentas – polichromine. Aptikta statybinės keramikos – plokščių čerpių fragmentų. Ypatieji radiniai – tai XVII–XVIII a. langų stiklo ir stiklinių taurių, butelių šukės, geležinės batų pasagėlės, kaltinės vinys.

Mindaugo St. 1A

In 2015, an excavation (a total of 85 m^2) was conducted at the sites of utility lines being newly laid or replaced on the plot at Mindaugo St. 1A, Vilnius and a monitoring watch (a total of 215 m^2) was conducted in the service trenches for the sites of the heating line being replaced, the new power cable and the new footpath.

A 2.2–3.2 m thick cultural layer was recorded in areas 1–3. It was determined that the upper cultural layer horizons had been disturbed to a depth of 1.9 m (area 1)–2.2 m (areas 2–3) in the second half of the 20th century. A late 17th-century cultural layer horizon, which had survived fragmentally, was recorded during the investigation. At places in areas 1–2, the horizon was 20–40 cm thick, in area 3 up to 1 m thick. Late 18th–early 19th-century foundation fragments were discovered in service trench 1 and area 3; after being photographed and recorded graphically, they were reburied. During the monitoring (heating line, electric cable, and footpath installation sites) no undisturbed cultural layer horizon was found. 16th–19th-century finds were discovered during the excavation on the plot at Mindaugo St. 1A.

Ignas Sadauskas

T. Kosciuškos gatvė 3

2015 m. KPA atliko detaliuosius ir žvalgomuosius tyrimus bei žvalgymus sklype T. Kosciuškos g. 3, Vilniuje, buvusių carinių kareivinių komplekso korpuso 2 rekonstruk-

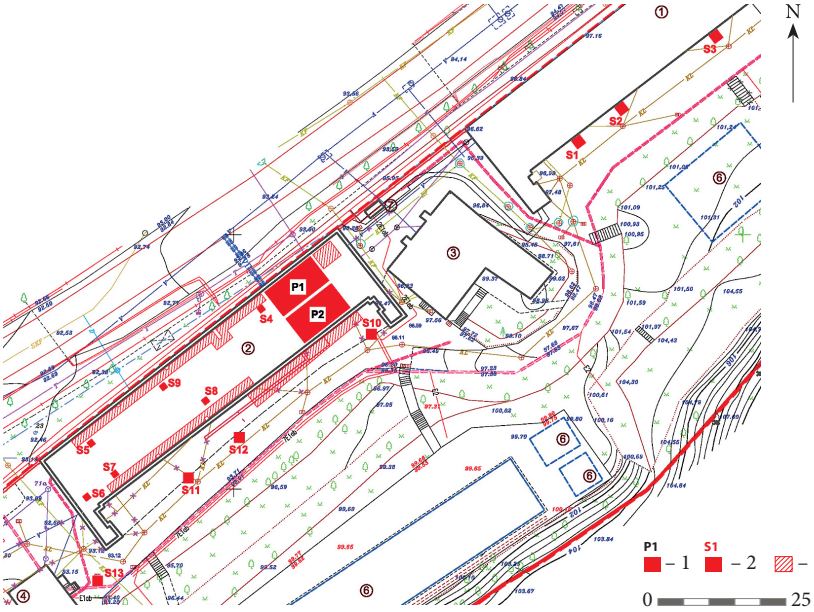

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – detalieji tyrimai; 2 – žvalgomieji tyrimai; 3 – žvalgymai. I. Sadausko brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigation: 1 – excavated; 2 – evaluated; 3 – surveyed

cijos darbų vietose pastato viduje ir jo aplinkoje (1 pav.). Tirta vieta patenka į Vilniaus senojo miesto vietos su priemiesčiais (UK 25504) ir pastato, vadinamo Horaino namu (UK 27977), teritoriją.

Šis sklypas yra buvusios XIII–XIV a. Kreivosios pilies papilio gyvenvietės, egzistavusios Plikojo kalno Š papėdėje, dalis. Tuo metu ši teritorija buvo menkai urbanizuota ir išliko nuolaidi Neries link, joje vyravo gruntinių vandenų, deliuvio ir potvynių suformuoti nelygumai. Pagal istorinius šaltinius, pirmasis nagrinėjamos teritorijos užstatymas siejamas su 1541 m. Jasinskių koplyčios Vilniaus katedroje įkūrimu. 1607 ir 1615 m. prelato P. Jasinskio koplyčiai funduotos Jasinskių altarijos žemės, kurių dalis buvo nagrinėjamo sklypo vietoje. Panašiu metu aplinkinėje teritorijoje jau stovėjo Sanguškų dvaras su mūriniais ir pusiau mūriniais pastatais. Kitos istorinės žinios siekia tik XVIII a. vidurį. Tuo metu nagrinėjamame sklype posesijoje 1356 LDK kariuomenės generolas adjutantas K. Horainas pasistatė dviejų aukštų mūrinį namą, kuris minimas 1763 ir 1775 m. XVIII a. pabaigoje šalia buvusioje posesijoje 1353 J. Chodosevičius apjungė 4 nedidelius sklypus ir juose pasistatė 3 mūrinius pastatus. 1831–1832 m. įrenginėjant Vilniaus tvirtovę, jie nugriauti. Horaino namas išliko ir buvo įtrauktas į tvirtovės gynybinę sistemą kaip atskiras priešakinis įtvirtinimas. 1878 m. Rusijos imperatoriaus Aleksandro II įsakymu patvirtinus Vilniaus tvirtovės panaikinimo projektą, Karo ministerijos Inžinerijos departamentas nagrinėjamame sklype pradėjo statyti naujas dideles kareivines. Korpusai 1 ir 2 pastatyti 1879–1882 m.

2 pav. Perkasa 1, XIV a. pabaigos – XV a. I pusės medinė konstrukcija. I. Sadausko nuotr.

Fig. 2. Trench 1, a wooden structure from the late 14th–first half of the 15th-century

T. Kosciuškos g. 3 sklypas daug kartų tyrinėtas archeologų. Vertingiausios naujos informacijos suteikė 1995, 1997 ir 2006 m. tyrimai. 1995 m. ištirta 11 šurfų ir 1 perkasa (108 m^2 plotas). Fiksuotas 0,3–7 m storio XIV–XX a. kultūrinis sluoksnis. Perkasoje 1 atidengta medinė konstrukcija – galbūt XVI–XVII a. I pusės buvusio kiemo paviršius. Po juo užfiksuoti medinio sudegusio pastato fragmentai su XIV a. pabaigos – XV a. pradžios radiniais. Giliau atidengta didelė medinė konstrukcija, šalia kurios rasta XIV a. pabaigos keramikos fragmentų (*ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 271–275). 1997 m. tyrimų metu ištirtos 3 perkasos (230 m^2 plotas). Fiksuotas 0,6–6,6 m storio XIII a. pabaigos – XX a. kultūrinis sluoksnis, atidengtos 1831 m. Vilniaus tvirtovės gynybinių įtvirtinimų liekanos, XVIII a. II pusės medinio bei mūrinio pastato liekanos. Perkasoje 2 aptikti XIV a. medinių pastatų ir gynybinių įtvirtinimų fragmentai (*ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 401–402). 2006 m. korpusų 2 ir 5 vidaus patalpose ištirti 5 šurfai (20,4 m^2 plotas). Fiksuotas 3,2–4,15 m storio XVI–XX a. kultūrinis sluoksnis. Šurfe 5 atidengti XVIII a. II pusės mūrinių arkinių pamatų fragmentai (*ATL 2006 metais*, V., 2007, p. 385–386).

Žvalgymai sklypo kieme ir korpuso 2 viduje vyko 5 etapais: dviejose naujai įrengiamo rūsio patalpose, cokoliniame aukšte suprojektuotų šiluminių kanalų trasų vietose, sklypo kieme šalia korpuso 2 suprojektuotos naujos dujotiekio trasos vietoje, atraminės sienelės įrengimo, pamatų pavedimo ir hidroizoliacijos darbų vietoje bei tiesiant naujas lietaus nuotekynės trasas senųjų vietose. Iš viso žvalgytas 313,7 m^2 plotas. Užfiksuoti daugelyje vietų perkasti ir permaišyti supiltiniai XIX–XXI a. pradžios kultūrinio sluoksnio horizontai su pavieniais XVI–XX a. radiniais. Korpuso 2 patalpose M–N atidengti XIX a. pabaigos – XX a. vidurio mūriniai krosnių padai. Patalpoje J atidengtas XIX a. pabai-

gos mūrinės atraminės sienelės fragmentas. Patalpoje E aptikti mūrinio pastato sienų ir pamatų fragmentai, datuojami XVIII a. pabaiga – XIX a. pradžia.

Žvalgomieji tyrimai atlikti korpuso 2 cokolinio aukšto patalpose numatytų įrengti drenažo šulinių vietose bei sklypo kieme, šalia korpusų 1, 2 ir 4, suprojektuotų naujos drenažo sistemos trasos, naujos dujotiekio trasos ir naujų lietaus nuotekynės atšakų senų trasų vietose. Ištirta 13 įvairaus dydžio šurfų (36,6 m^2 plotas). Užfiksuotas mažiausiai 0,45–1,95 m storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVII–XXI a. pradžia. Daugumoje šurfų fiksuoti supiltiniai ir maišyti vėlyvi horizontai. Archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis ar jo fragmentų aptikta tik šurfuose 6, 11 ir 12. Šurfe 6 atidengtas medinio klojinio – grindų fragmentas, datuojamas XVIII a. pabaiga – XIX a. pradžia. Šurfe 11 fiksuotas apardytas medinio kolektoriaus fragmentas, įrengtas pastačius korpusą 2 ir datuojamas XIX a. pabaiga.

Detalieji tyrimai vykdyti korpuso 2 patalpose M ir N, kur buvo numatyta įrengti naujas rūsio patalpas. Ištirtos 2 beveik identiško dydžio perkasos, iš viso 135,1 m^2 plotas. Viršutiniai supiltiniai horizontai iki 1,5 m gylio nukasti vykdant žvalgymus. Fiksuotas 2,98–4,7 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio chronologija apima XIV–XIX a. pabaigą. Vietomis kultūrinio sluoksnio horizontai suardyti XIX a. pabaigoje kasant pamatų duobes korpuso 2 statyboms. Taip pat išsiaiškinta, kad intensyvesnis kultūrinis sluoksnis fiksuotas perkasoje 1 – arčiau Neries upės. Atlikus tyrimus nustatyta, kad apatinis juodos durpės sluoksnis, galbūt datuojamas XIV (?) a., yra buvęs pirminis žemės paviršius, kuriame pastebėti tik minimalūs žmogaus veiklos pėdsakai. Sudeginus Kreivąją pilį ir jos papilį, tuo metu virš jo susiformavo pilkos žemės horizontas, datuojamas XIV a. pabaiga – XV a. Jame fiksuoti medinio užstatymo fragmentai su to laikotarpio radiniais. Virš šių sluoksnių yra storas juodos žemės sluoksnis, kuris formavosi ilgą laiką ir datuojamas XVI–XVIII a. I puse. Atsižvelgus į radinių pasiskirstymą sluoksnyje, tikėtina, kad šio horizonto apatinė dalis susiklostė XVI–XVII a. I pusėje, o viršutinė jo dalis formavosi XVII a. II pusėje – XVIII a. I pusėje. Tuo metu teritorija išliko menkai urbanizuota, galbūt joje vykdyta agrarinio pobūdžio veikla. Kitą teritorijos apgyvendinimo etapą žymi juodos ir pilkos žemės su geltono smėlio intarpais sluoksnis, datuojamas XVIII a. II puse – XIX a. pradžia. Jis siejamas su Horaino ir J. Chodosevičiaus valdų atsiradimu minimoje teritorijoje. Virš jo suformuoti piltiniai horizontai siejami su šalia stovėjusių pastatų nugriovimu ir Vilniaus tvirtovės gynybinių įtvirtinimų įrengimu. Tikėtina, kad šioje vietoje jie supilti apie 1831–1832 m. ar šiek tiek vėliau. Viršutinis pilkos žemės su smėlio intarpais ir griuvenomis bei kalkių nuotrupomis sluoksnis supiltas esamo pastato statybos metu – XIX a. 9 dešimtmetyje.

Tyrimų metu perkasoje 1 apie 3,64–3,91 m gylyje fiksuoti medinio užstatymo fragmentai, datuojami XIV a. pabaiga – XV a. I puse (2 pav.). Atidengta apie 2,83x1,47 m dydžio medinio pastato dalis su grindimis. Dendrochronologiniams tyrimams buvo paimti 7 lentų fragmentai (tyrimus atliko dr. R. Pukienė). Nustatyta, kad medžiai konstrukcijos statybai kirsti 1396 m. rudenį – 1397 m. pavasarį. Ant konstrukcijos grindų ir šalia jos aptikta XIV a. pabaigos – XV a. keramikos fragmentų (3 pav.). Taip pat rasta baltišku motyvu ornamentuota diržo (?) plokštelė (4 pav.). Tikėtina, kad pastatą XV a. I pusėje nugriovė Neries potvynio vandenys ir po to jis nebuvo atstatytas. Perkasoje 2 apie

0 5 cm

3 pav. XIV a. pabaigos – XV a. žiesto puodo fragmentas. I. Sadausko nuotr.

Fig. 3. A fragment of a late 14th–15th-century hand thrown pot

4 pav. Diržo (?) plokštelė. I. Sadausko nuotr.

Fig. 4. A belt fitting

0 2 cm

0 2 cm

5 pav. Higienos įrankis. I. Sadausko nuotr.

Fig. 5. A hygiene tool

0 2 cm

6 pav. 1771 m. Frydricho II 1/12 talerio moneta. I. Sadausko nuotr.

Fig. 6. A 1771 Frederick II (the Great) 1/12 thaler

4,02–4,04 m gylyje atidengti du jokios konstrukcijos nesudarę mediniai rąstai, datuojami ne vėlesniu nei XIV a. laikotarpiu.

Tyrimų metu surinkta gana didelė archeologinių radinių kolekcija – tai XIV–XX a. buitinės keramikos šukės, stiklo dirbiniai, statybinių medžiagų fragmentai, XVI–XVIII a. neglazūruotų bei dengtų įvairiaspalve glazūra dubeninių, karnizinių ir plokštinių koklių fragmentai. Tarp aptiktų metalo dirbinių išsiskyrė 4 XVI–XVIII a. žiedai, XVIII–XIX a. sagos ir XIX a. higienos įrankis (5 pav.). Taip pat tyrimų metu rastos 25 XVII–XX a. vidurio monetos, iš kurių išsiskyrė sidabrinė Prūsijos karaliaus Frydricho II 1/12 talerio moneta (1771 m.) (6 pav.). Iš viso inventorinti 989 archeologiniai radiniai, kurie perduoti LNM.

T. Kosciuškos St. 3

In 2015, an investigation was conducted at reconstruction sites inside former military building 2 on the plot at T. Kosciuškos St. 3 and in the building's vicinity (Fig. 1). 313.7 m^2 was surveyed at the sites of new utility lines. Fragments of late 18th–early 19th and late 19th–mid-20th-century masonry structures were unearthed. 13 test pits (a total of 36.6 m^2) were excavated at the site of new utility lines. A 0.45–1.95 m thick, 17th–early 21st-century cultural layer was recorded. Fragments of late 18th–late 19th-century wooden structures were unearthed. Two trenches (a total of 135.1 m^2) were excavated in rooms M and N of Building 2. A 14th–late 19th-century, 2.98–4.7 m thick cultural layer was recorded. Fragments of a late 14th–first half of a 15th-century wooden structure were unearthed (Fig. 2). A large collection of 14th–20th-century finds was assembled (Figs. 3–6).